

6. Кримінальний кодекс України (прийнятий сьомою сесією ВРУ 05.04.2001 р.). – Офіційний текст. – “Ін-Юре”, 2003. – 204 с.
7. Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у першому півріччі 2007 року». Інформаційний лист від 14.08.2007 № 01-8/675 // Бізнес:законодавство та практика — 2007 р., № 16, стор. 20.
8. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Закон України від 08.12.2000 — 2000 р., № 47, стор. 109, стаття 2045, код акту 17236/2000.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб. Закон України від 23.05.2013 // Відомості Верховної Ради України від 21.03.2014 — 2014 р., № 12, стор. 772, стаття 183.
10. Абрамов Н.А. Хозяйственно-процессуальное право Украины: Учебное пособие (курс лекций).— Х.: Одиссей, 2002.— 380 с.
11. Рішення Конституційного суду від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 у справі за конституційним зверненням громадянина ГОЛОВАНЯ Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) // Офіційний вісник України від 23.10.2009 — 2009 р., № 79, стор. 62, стаття 2694, код акту 48122/2009.
12. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О.І. Харитонової. – К.: Істина, 2009. – 380 с.
13. Цивільний процесуальний кодекс України. Прийнятий 18 берез. 2004 р. – (Офіц.док.) – К.: Велес. – 128 с. – ISBN№ 966-8263-14-6.
14. Рішення Конституційного суду від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000 у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) // Офіційний вісник України від 23.10.2009 — 2009 р., № 79, стор. 62, стаття 2694, код акту 48122/2009.
15. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя. Закон України від 02.06.2016 // Офіційний вісник України від 08.07.2016 — 2016 р., № 5, стор. 8, стаття 1799, код акту 82295/2016.
16. Господарське процесуальне право: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос (ст.), В.П. Нагребельний, Д.М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 378 с.

СПЕКТОРСЬКИЙ Є.В.: РЕКТОР ТА ВЧЕНИЙ

Мельник Т.М.

(юрист)

Анотація: Автор статті висвітлює життєвий шлях Спекторського Є. В., зупиняючись детальніше на періоді його ректорства в Київському Університеті Св. Володимира, а також аналізує науковий доробок Спекторського Є. В. як вченого-теоретика права.

Ключові слова: Спекторський Є. В., ректор, вчений, філософ, дослідження, наукова думка, правові погляди, енциклопедія права, соціологія права, держава, конституція.

Аннотація: Автор статті освещает жизненный путь Спекторского Е. В., останавливаясь подробно на периоде его ректорства в Киевском университете Св. Владимира, а также анализирует научный потенциал Спекторского Е. В. как ученого-теоретика права.

Ключевые слова: Спекторский Е. В., ректор, ученый, философ, исследования, научная мысль, правовые взгляды, энциклопедия права, социология права, государство, конституция.

Summary. The article highlights the life path E. Spektorskyi, stopping to run it more rector of Kiev University St. Vladimir and analyzes scientific achievements Spektorskyi EV as academics law.

Keywords: E. Spektorskyi, rector, scientist, philosopher, research, scientific thought, legal opinions, encyclopaedia of law, sociology of law, the state constitution.

Систематизація та осмислення наукового доробку вітчизняних юристів-теоретиків представляє інтерес з точки зору як розвитку української юридичної науки в цілому, так і становлення та розвитку окремих державних і правових інститутів. Безперечно, сьогодні юридична наука активно розвивається та постійно збагачується новими знаннями про державно-правові явища і процеси. Проте, непростимою помилкою буде забуття ідей та

теорій, які сформовані багато років назад видатними юристами, адже їх ідеї та вчення у своїй більшості і нині залишаються актуальними у правовій науці.

У цьому контексті значний інтерес становлять праці Євгена Васильовича Спекторського (1873 – 1951 рр.) – відомого правознавця, філософа, історика церкви та суспільної думки. Популяризує його доробки крім усього та обставина, що протягом тривалого часу внесок Є.В. Спекторського у розвиток тогочасної юриспруденції не знаходив належного відображення у науковій літературі: за радянських часів особлива увага, як відомо, приділялася вивченню поглядів на державу та право мислителів соціалістичного напрямку.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю повернення до ідей, поглядів, робіт Є.В. Спекторського, заповнення прогалів в українській політико-правовій думці, а також систематизації, узагальнення та комплексного представлення державно-правових поглядів ученого.

Є.В. Спекторський був автором численних робіт, в яких досліджував питання теорії держави та права, конституційного розвитку, торкався проблем зовнішньої політики, дослідження вченого сприяли розвитку соціології права як напряму юридичної науки, становлення якого було зумовлено теоретичними та методологічними напрацюваннями в галузі загальної соціології.

У радянській історіографії робіт, спеціально присвячених аналізу поглядів ученого або його біографії, не було. Ім'я Є.В. Спекторського згадувалося лише в загальних роботах, присвячених історії Київського університету, історії соціологічної думки в Росії, а також літературознавстві, оскільки він був найкращим учнем професора Варшавського університету О.Л. Блока і особисто знайомий і листувався з його сином – російським поетом О.О. Блоком. Винятком, щоправда, були: видана в 1959 р. «Історія Київського університету», де при розповіді про революційні 1917-1919 роки згадувався і ректор Є.В. Спекторський [1], а також колективна праця з історії соціології в Росії, яка вийшла 1978 р., де вченого назвали «видатним теоретиком» і автором «дуже серйозних робіт з історії соціологічного натуралізму» [2, с. 264 - 265].

Серед досліджень історичного напрямку необхідно згадати монографію «Останній ректор Університету Святого Володимира Євген Васильович Спекторський» В.І. Ульяновського, В.А. Короткого, О.С. Скиби, а також роботи, що висвітлюють біографію і діяльність Є. В. Спекторського, російських вчених О.В. Ткаченко та С.І. Михальченко.

Зрештою до творчості Є.В. Спекторського звернулися і юристи. Правові погляди вченого розглядали в підручниках з історії політичних і правових вчень.

І.В. Музика у своїй статті, присвяченій доробку Є.В. Спекторського у галузі соціології права, проаналізувавши роботи вченого, сформулювала його основні ідеї.

В дисертації В.Г. Рутмана визначені етапи еволюції наукових інтересів Є.В. Спекторського, ідейні впливи, які сприяли формуванню державно-правової доктрини вченого, досліджені погляди на державу, її завдання, типологію і походження, виявлений внесок у розвиток теорії держави, охарактеризовано погляди на демократію, віддане належне вченому щодо розвитку енциклопедії права як науки та навчальної дисципліни, розкриті його бачення на проблему співвідношення права, моральності та релігії [3].

О.М. Ковальчук у монографії, присвяченій розвитку теорії права у працях вчених Київського університету, розкриває особливості основних положень теоретико-правових досліджень Є.В. Спекторського, а саме – концепції права, в основу якої покладено нормативно-соціологічний підхід. Також автор згадує про дослідження Є.В. Спекторським таких проблем як розмежування права і моралі, питання тлумачення законів, співвідношення права і закону.

Як бачимо в останні роки творча спадщина Є.В. Спекторського стала привертати увагу українських і російських вчених. Однак, спеціальних досліджень, присвячених аналізу юридичних праць Є.В. Спекторського, дуже мало.

Життєвий шлях Спекторського Є.В. був цікавий, насичений бурхливими подіями та науковими здобутками.

Народився майбутній вчений у м. Острог Волинської губернії. Дитинство і юність Спекторського Є. В. пройшли в Польщі, де його батько займав посаду мирового судді.

До нас дійшло обмаль документів, з яких можна почерпнути інформацію про дитинство та батьків Спекторського Є.В. При цьому в його особовій справі в архіві Варшавського університету збереглася копія свідоцтва про народження – виписка (від 31 травня 1897 р.) з метричної книги Успенського собору Острога (тобто родової церквико-усипальниці знаменитих князів Острозьких): «Тысяча восемьсот семьдесят пятого года октября третьего родился, двадцать шестого крещен Евгений; родители: товарищ вольнского губернского прокурора губернский секретарь Василий Александрович Спекторский православного вероисповедания и законная жена его София Фридриховна кальвинического исповедания» [4].

Відомо, що Василь Олександрович Спекторський походив з дворян Рязанської губернії. Він закінчив юридичний факультет Університету Св. Володимира в Києві (1870 р.) та одразу був призначений на посаду кандидата у судові слідчі при Волинській карній палаті. Кар'єра молодого чиновника росла досить стрімко, і за чотири роки він став мировим суддею.

Про матір зі спогадів сучасників Євгена Васильовича відомо, що вона уродженка французької частини Швейцарії. Очевидно, Софія Фрідріхівна Крафт була гувернанткою в якійсь дворянській сім'ї на Волині, де і вийшла заміж за Василя Спекторського [4].

Навчався майбутній вчений Євген Спекторський у Радомській гімназії (Польща), де яскраво продемонстрував свій інтелект, аналітичні здібності, логіку, здатність до синтезу та філософських роздумів; закінчив гімназію в 1893 році із золотою медаллю та став її гордістю.

У тому ж 1893 році Спекторський Є. В. вступив на юридичний факультет Варшавського університету. Закінчив навчання в 1897 році зі ступенем кандидата права і був залишений на кафедрі державного права для підготовки до професорського звання.

7 червня 1903 р. затверджений приват-доцентом кафедри енциклопедії права Варшавського університету. За монографією "Проблема соціальної фізики у XVII столітті. Том 1. Новий світогляд і нова теорія науки" (Варшава, 1910) у травні 1911 р. захистив дисертацію в Юрїївському (Дерптському) університеті, отримавши ступінь магістра права. У вересні 1911 р. обраний екстраординарним професором кафедри енциклопедії права Варшавського університету [5].

У 1913 році Є. В. Спекторський переїжджає до Києва. П'ятирічний київський період у його житті був хоч і коротким, але дуже інтенсивним і багатим на події. Саме в Києві Євген Васильович досяг найвищого злету в науці і кар'єрі: став доктором, дійсним професором, деканом і, нарешті, ректором Університету Св. Володимира.

Першою і головною спонукою переїзду до Києва було таємне кохання Спекторського Марія Костянтинівна Богатко, яка рішуче прагнула покинути Варшаву і увесь «польський край». Її родичі мешкали в Києві, де вона часто бувала. Улітку 1910 р. вона остаточно вирішила переїхати до Києва, поближче до сестри [4]. Згодом, слідом за коханою та не без допомоги, а іноді і переконань друзів, переїхав до Києва і сам Є.В. Спекторський.

По переїзді в Київ, за допомогою та клопотаннями друзів М.І. Мілітіно, Є. Демченка, К.Г. Воблого та проф. М.М. Ясинського Є.В. Спекторський призначається екстраординарним професором кафедри енциклопедії права і історії філософії права Університету Св. Володимира. Влившись до колективу Університету, 27 травня 1917 р. вчений захистив дисертацію на ступінь доктора державного права в Московському університеті. У травні 1917 р. Є.В. Спекторський обраний деканом юридичного факультету, а 6 квітня 1918 р. – ректором Університету Св. Володимира [6].

Ректорство Спекторського пов'язане з бурхливими революційними подіями і насильною відставкою його попередника і колеги по юридичному факультету М.М. Цитовича. Відставки останнього вперто вимагало революційне студентство, яке іноді вело себе зухвало та агресивно, проявляючи зневагу до викладачів.

Студентський бунт якийсь час не вщухав і після відставки М.М. Цитовича. Спекторський Є.В. став ключовою фігурою на перемовинах для досягнення компромісу зі студентами. Саме завдяки його дипломатичним здібностям «студентська буря» в університеті вщухла, що і стало однією з основних передумов його подальшого ректорства.

Вибори «ректора, проректора та всіх деканів були проведені 5 квітня 1918 р. ... і Євген Васильович був обраний ректором 56 голосами проти 7» [4].

Є.В. Спекторський став ректором в останні дні існування Української Центральної Ради, уряд якої не встиг затвердити його на цій посаді.

Німецька військова влада не враховувала інтересів Університету Св. Володимира. Для своїх потреб вони захоплювали приміщення, арештовували викладачів, грабували їхні квартири, чинили свавілля. Був заарештований німцями і відправлений до Лук'янівської в'язниці навіть ректор університету, професор Є. В. Спекторський [7, с. 92].

З приходом до влади Директорії УНР, у Києві були закриті всі вищі навчальні заклади, у тому числі й Університет Св. Володимира [8, арк. 8]. 2 грудня 1918 р. Рада університету доручила ректору звернутись до «головнокомандувача всіма збройними силами на території України» з проханням дозволити відновити заняття. Лише 14 грудня, коли до Києва увійшли повсталі загони Січових стрільців, ректор зміг повідомити, що такий дозвіл одержаний, але фактично заняття в Університеті так і не були відновлені [9].

Зі вступом 5 лютого 1919 р. до Києва більшовиків на колектив університету чекало нове потрясіння у вигляді реорганізації управління вищими школами, яка здійснювалася новою владою. З цього приводу 10 березня 1919 р. відділ вищої школи Народного комісаріату УСРР видав постанову №8, на основі якої розпочалася реорганізація Університету Св. Володимира, в наслідок якої «посади ректора, проректорів... скасовуються ...» [10].

Більшовицька влада протрималася у Києві трохи більше, ніж півроку. 30 серпня 1919 р. радянські війська залишили місто, в яке вступили частини білогвардійської 7-ї піхотної дивізії генерала М. Бредова з Добровольчої армії генерала А. Денікіна. З приходом нової влади до керівництва знову повернулися колишній ректор Є. В. Спекторський [9], який був прихильником «білого руху».

Однак влада денікінців у місті тривала недовго. Подальша зміна влади радянськими військами, польськими та знову радянськими потягла за собою відповідні кадрові ротації в Університеті. В результаті громадянської війни чимало викладачів Університету Св. Володимира опинилися за кордоном, де більшість з них продовжували працювати на педагогічній ниві. Так, у «Королівстві сербів, хорватів і словенців» (з 1929 р. - Югославія) знайшов притулок і роботу останній ректор професор Є. В. Спекторський [9].

Заради справедливості, слід зазначити, що особливих здобутків для Університету за недовгий час свого перебування на посаді ректор Є. В. Спекторський не зробив. Чи то причиною стала надто нестабільна політична ситуація в країні, що супроводжувалася частою зміною влади, чи то переважив його інтерес до наукової роботи над адміністративною, проте факти залишаються фактами. Хоч, звичайно, треба віддати належне його щирим намаганням зберегти Університет у непрості для країни часи.

Значно вагоміший внесок у царині освіти і науки зробив Спекторський-вчений.

Його науковий шлях розпочався у стінах Імператорського Варшавського університету, де він з 1893 р. по 1897 р. навчався на юридичному факультеті. Навчання у вищі увінчалася написанням однієї з найбільш відомих наукових робіт Спекторського

«Жан-Жак Руссо как политический мыслитель», яка принесла йому звання кандидата прав.

Проте, щоб не применшити наукових здобутків студента Спекторського, слід зазначити, що це не перша самостійна наукова робота Євгена Васильовича. Він уже з самого початку вивчення юриспруденції намагався пізнати суть держави, устроїв та форм права, зокрема, через аналіз робіт давньоримських філософів.

В результаті дослідження, у 1894 році з'явилася перша наукова робота Євгена Спекторського «Цицерон и его трактат «De republica». На думку автора, Цицерон поєднав метод Платона й Арістотеля – створював теорію досконалої держави (як Платон) та виправдовував її практикою (як Арістотель) [4, ст. 69].

Хоч перша наукова праця студента Спекторського була порівняно слабкою, проте розкривала його здібності до аналітики, синтезу, філософії.

Через рік Є. В. Спекторський підготував нове наукове дослідження «Книга Гроція о войне. Опыт критического исследования» [11]. Автор починав із того, що рік виходу книги Гроція (1625) традиційно вважається роком появи науки міжнародного права. У дослідженні дається загальний аналіз вчення Гроція про міжнародне право, детально характеризуються всі глави книги (міжнародне, церковне право, вчення про державну територію та право її захисту, право власності, право на людей та речі, права іноземців, посольське право, право покарання, співучасть у злочині, сумніви у справедливості й законності війни; особистість; війна – її засоби й мета, грабіж на війні, етичні норми) [4, ст. 70].

І основним, найбільш відомим твором Спекторського-студента стало його дисертаційне дослідження «Жан-Жак Руссо как политический мыслитель». Науковим керівником молодого пошукувача був професор кафедри державного права О. Л. Блок, батько видатного російського поета О. О. Блока. Учитель позитивно охарактеризував роботу свого підопічного «Диссертация окончившего полный курс наук Евгения Спекторского была представлена сначала в виде курсовой студенческой работы, но заслуживала бы и золотой медали, если бы на нашем факультете предлагалась такая конкурсная тема, что на петербургском в нынешнем году, а именно – о политическом учении Руссо» [12, с. 198-218].

По захисті вказаної роботи, Є. В. Спекторський був залишений на кафедрі державного права Варшавського університету та у 1901 р. розпочав педагогічну діяльність проведенням аудиторних практичних занять з курсу державного права. Згодом Євгена Васильовича затверджено приват-доцентом кафедри енциклопедії права Варшавського університету. За монографію «Проблема социальной физики в XVII в.», яку він захистив як дисертацію у Дерптському університеті, отримав ступінь магістра права. У вересні 1911 р. обраний екстраординарним професором кафедри енциклопедії права Варшавського університету.

Після переїзду до Києва, у 1917 р. вчений захистив дисертацію на ступінь доктора державного права в Московському університеті.

Не надто тривалий період перебування Є. Спекторського у Києві увінчався появою у світ кількох робіт, які з'являються як відповідна реакція вченого на низку подій, пов'язаних з ліквідацією монархії у Російській імперії, та розробленням моделі майбутнього державного устрою країни. Серед них, безумовно виділяються «Установчі збори та конституція» (1917 р.), «Що таке конституція» (1917 р.), «Держава» (1918 р.) [6].

Щоб підкреслити масштабність вченого Є. В. Спекторського як юриста, слід назвати ще низку його робіт, які залишаються недослідженими та зберігаються у фондах НБУ ім. В. І. Вернадського, як то: «Конспект лекцій з історії права», «Історія російського державного права», «Історія цивільного російського права», «Історія іноземного державного права», «Кримінальне право», «Міське виборче право в Західній Європі та Росії», «Нотатки з міжнародного права» тощо.

Після вимушеної міграції, Євген Васильович як енциклопедист права, та теоретик конституціоналізму робив письмові замальовки про особливості державного устрою тих країн де йому доводилося перебувати. Він як людина з великим освітянським досвідом, науковим та творчим потенціалом був завжди витребуваним у будь-якій країні. Період еміграції для Є.В. Спекторського був надзвичайно продуктивним. Так, світ побачили його наукові праці: «Криза сучасної держави» (1921 р.), «Посібник до лекцій з історії філософії права» (1925 р.), «Зачатки науки про державу і суспільство» (1927 р.), «Уряд і влада» та інші. У працях цього періоду здебільшого приділяв увагу філософії та християнській моралі, проте через призму цих категорій намагався дослідити розвиток юриспруденції.

Загалом, погляди Спекторського Є. В. на право були своєрідними. Він, хоч сам і не визнавав себе представником соціологічної школи права, проте висловлював думку, що право не може вивчатися як замкнута в собі, відірвана від соціальних відносин структура, оскільки правознавство тісно пов'язане з суспільним життям.

Наголошуючи на перевагах соціологічного підходу, Є.В. Спекторський водночас зазначав, що юридична наука не обмежується тільки таким підходом. Інакше з догми юридичної вона перетвориться в догму соціологічну. Він підкреслював, що теорія права повинна бути не просто синтезом юридичної догматики і вчення про соціальні чинники права, вона повинна бути гносеологічною юриспруденцією, теорією юридичного пізнання. Є.В. Спекторський прагнув модернізувати формально-догматичний підхід, застосовуючи соціологічні прийоми до вивчення права. Хоча вчений ототожнював право з інтересом, проте його підхід мав певні переваги в порівнянні з юридичним позитивізмом, який ототожнював право з юридичною нормою, не враховуючи об'єктивних умов його формування.

Погляди Є.В. Спекторського мали реформаторський характер. Він намагався внести соціологічний елемент в розуміння права, вивчення його соціального змісту, зв'язків із соціальними процесами в різних проявах, відходячи від формально-догматичних постулатів, оцінюючи право не як застиглу систему раз і назавжди встановлених норм, а як систему динамічну, яка змінюється з розвитком соціальних відносин. Такий підхід вченого давав змогу передбачувати їх розвиток і відповідно формувати нормативну базу.

Підводячи підсумок під цим коротким дослідженням життєвого та науково-творчого шляху видатного вченого, слід відмітити, що професор енциклопедії права Київського Університету імені Святого Володимира за сьогоднішніми підходами розглядається як професор теорії права. Саме вклад проф. Є.В. Спекторського у розвиток правової науки, а вже потім його діяльність на посту ректора університету імені Святого Володимира визначають його місце в історії юриспруденції [13].

Крім того відомий науковець, мислитель-енциклопедист, Є.В. Спекторський залишив по собі значну спадщину, представлену працями з соціальної філософії, філософії права, теорії держави і права, історії та теорії культури, літературознавства.

Список використаних джерел

1. Історія Київського університету [Техте імпріме'] : 1834 – 1959 = История Киевского университета : 1834 – 1959 / Київський орд. Леніна Державний університет ім. Т. Г. Шевченка.
2. Социологическая мысль в России : Очерки истории немарксистской социологии последней трети XIX – начала XX века / под ред. В. А. Чагина. – Л., 1978. – С. 264 – 265.
3. Лосский И. О. История русской философии. М., 1991;. Яковенко Б. В. История русской философии. – М., 2003. – С. 361 – 432.
4. Ульяновський В. І., Короткий В. А., Скиба О. С. Останній ректор Університету Святого Володимира Євген Васильович Спекторський : Монографія– К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 311 с.
5. Ректори Київського університету. 1834-2006 / КНУТШ; В.В. Скопенко, В.А. Короткий, Т.В. Табенська, І.І. Тіщенко, Л.В. Шевченко. – Київ : Либідь, 2006. – С. 183-184.
6. Гриценко І. С. Творчий шлях останнього ректора Університету Св. Володимира: повернення із забуття / Юридичний факультет Університету Святого Володимира в персоналіях його викладачів та вчених : збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2015 року / ред. кол. І. С. Гриценко, та ін. – К. : «Талком», 2015. – 471 с.

7. Спекторский Е. В. Столетие Киевского университета / Е. В. Спекторский. – Белград: Издательство Комитета киевских профессоров в Любляне, 1935. – с. 101.
8. Державний архів Київської області. – Ф. 183. – Оп. 2. – Спр. 121.
9. Капелюшний В. П., Руккас А. О. Університет Св. Володимира в часи ректорства Є. В. Спекторського / Юридичний факультет Університету Святого Володимира в персоналіях його викладачів та вчених : збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2015 року / ред. кол. І. С. Гриценко, та ін. – К. : «Талком», 2015. – 471 с.
10. Державний архів м. Києва. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 1601.
11. НБУВ ІР. Ф. 43, спр. 34, арк. 1-51.
12. Кривошеин В. А. Десятилетний год / В. А. Кривошеин // Звезда. – 1996. - №10. – 468 с.
13. Костицький В. В. Характеристика співвідношення законодавства і права у творчості Є. Спекторського (теолого-соціологічна оцінка) / Юридичний факультет Університету Святого Володимира в персоналіях його викладачів та вчених : збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2015 року / ред. кол. І. С. Гриценко, та ін. – К. : «Талком», 2015. – 471 с.
14. Теорія права у працях вчених Київського університету (XIX – початок XX століття) : монографія / О. М. Ковальчук. – К.: Юрінком Інтер, 2011, - 192 с.
15. Музика І. В. З історії вітчизняної соціології права: Є. В. Спекторський / І. В. Музика // Правова держава : Щорічник наукових праць. – 2010. Вип. 21.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ У СФЕРІ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Микитенко О.В.

(здобувач Університету ДФС України)

Анотація. *Стаття відображає результати наукового дослідження сутності та змісту правового статусу інформаційних баз даних в сфері податкової та митної діяльності.*

В основу ідеї покладено результати реформування інститутів державної влади в контексті інформатизації вітчизняного суспільства. Звертається увага на потребу суспільства в інформатизації складових основних сфер внутрішніх відносин та готовність держави реалізувати власні зобов'язання в межах наданих повноважень державним органам. Важливість відповідної діяльності підкреслюється положеннями Програми діяльності Кабінету Міністрів України на 2016 рік.

В статті запропоновано взаємозв'язок понять «інформація», «податкова інформація» та «база даних». Виокремлено правові засади інформації, що знаходиться в сфері дії повноважень Державної фіскальної служби України.

Ключові слова: *правові засади, інформатизація, інформаційна база даних, фіскальні органи.*

Annotation. *Article summarize the results of research on the nature and meaning of legal status of informational databases in sphere of fiscal and customs activities.*

The basis of research is the results of government institutions' reforms in context of Ukrainian society informatization. Additional attention is paid to the needs of society on informatization of main spheres of internal relations and to the readiness of state to complete its own obligations in terms of government institutions' powers. The importance of these activities is underlined in 2016 Activities Prpgram of Cabinet of Ministers of Ukraine.

In article we proposed the interconnections between terms "information", "tax information" and "database". We underlined the legal basics of information that is located under the power of State Fiscal Service of Ukraine.

Key words: *legal basics, informatization, informational database, fiscal authorities.*

Аннотація. *В статтє рассматриваются результаты научного исследования сущности и содержания правового статуса информационных баз данных в сфере налоговой и таможенной деятельности.*

Основание научной идеи составляют результаты реформирования институтов государственной власти в контексте информатизации отечественного общества. Обращается внимание на то, что общество нуждается в информатизации составляющих основных сфер внутренних отношений, а государство готово реализовать собственные обязательства в пределах предоставленных полномочий государственным органам. Важность соответствующей деятельности подчеркивается положениями Программы деятельности Кабинета Министров Украины на 2016 год.

В статье предложена взаимосвязь понятий «информация», «налоговая информация» и «база данных». Выделены правовые основы информации, находящейся в сфере действия полномочий Государственной фискальной службы Украины.

Ключові слова: *правові засади, інформатизація, інформаційна база даних, фіскальні органи.*